

Изказване на омбудсмана Диана Ковачева на форум „Българското правосъдие за деца – тридесет години след Конвенцията на правата на децата

Уважаема г-жо Тодорова,

Уважаеми д-р Скултън,

Г-жо Шабани,

Уважаеми високи гости, представители на съдебната власт, държавни институции и неправителствени организации,

Колеги, партньори, съмишленици,

Уважаеми организатори,

Благодаря ви за поканата да бъда част от този важен форум, който обединява усилията на съдебната и експертна общност за подобряване на правосъдието за деца, усилия, които днес могат да бъдат поставени и разгледани в контекста на една годишнина и това е 30-годишнината на Конвенцията на ООН за правата на детето. Разбира се, като юрист, и като човек, който се занимава с международно право, и като омбудсман, абсолютно заставам зад целите, които си поставя днешното събитие, днешният семинар. И за мен, извън експертната дискусия, която със сигурност ще се случи и ще бъде много интересна, много важната цел, която се надявам днешното събитие да постигне, е да извади от латентната фаза един дебат. Един дебат, който дължим на децата. Дължим го и на себе си. Днес, мисля, трябва да се запитаме, до каква степен духът на Конвенцията за правата на детето е притворен в законите, в политиките, които ние създаваме и се стремим да прилагаме. Днес трябва да се запитаме докъде сме стигнали в

осигуряването на това, което наричаме „най-добър интерес на детето“. Да си кажем къде не сме се справили, какво още трябва да свършим, да изследваме къде се намира детето в системата на правосъдието. И може би да се запитаме, къде се намираме днес. И е добре да си дадем отговор на този въпрос.

Конвенцията за правата на детето е един уникален международно-правен инструмент, защото тя обединява усилията, подписите и ангажиментите на безпрецедентно голям брой държави в целия свят. И наистина прави една много сериозна трансформация и промяна именно във възприемането на детето от обект на закрила в субект на права. Признаваме си, че детето е личност, личност както всеки голям човек. И всъщност, точно тази голяма промяна заменя традиционното отношение към детето. Конвенцията, всички ние я познаваме, регламентира както базови права, така и някои нови права, които за съжаление, наистина за съжаление, все още остават нови за България. А това е правото на детско участие, на първо място, правото на децата да споделят своите виждания, включително и по отношение на политики, които ги засягат. И разбира се, въпроси, които са свързани с благосъстоянието на детето. Естествено, темата за сблъсъка и подкрепата, за които ще говорим по-късно, когато стане въпрос за правосъдната система и мястото на детето в нея, е много важен. И ние тук отново си поставяме няколко групи въпроси. Закрилата, предоставянето и участието, които въпроси трябва да са в центъра на професионалния дебат на днешния форум.

Месец ноември наистина е зареден със събития, с отбелязването на дати и събития, случили се отпреди 30 години. Всъщност, след грохота от падането на Берлинската стена, същите лидери, които допринесоха за това, тя да падне, сложиха подписа си под Конвенцията за правата на детето. Мисля

че това е много знаков момент. И понеже, и децата знаят, че обещанията трябва да се спазват, това са обещания, които световните лидери поеха преди 30 години, може би ние трябва да се запитаме как България успя да изпълни своите ангажименти, към днешна дата.

Преди осем години, когато аз бях пряк участник като министър на правосъдието, българското правителство прие концепция за държавна политика в областта на правосъдието, което засяга децата. Радвам се, че доц. Велина Тододорова и Деница Вълкова - част от моя екип тогава, ние внесохме в Министерския съвет концепцията и плана за действие. Казвам, че това беше преди 8 години. И наистина днес имаме право да попитаме какво се случи през тези 8 години, къде сме днес.

Защото България продължава да е силно критикувана за липсата на реформа в областта на детското правосъдие както в периодичните доклади на Комитета на ООН по правата на детето, така и от разговори и срещи с Комисаря по правата на човека към Съвета на Европа. Има и няколко осъдителни решения срещу България, поставени от ЕСПЧ, в които се идентифицират недостатъците на съществуващата система.

Системата на детско правосъдие у нас е подложена на сериозни критики. Те се основават най-вече на факта, че поне в частта ѝ, свързана с възпитателното въздействие, тя е консервативна и изградена върху старо и отхвърлено вече виждане за правното положение на децата в конфликт със закона и за реакцията срещу извършените от тях противоправни прояви. Необходима е кардинална промяна в мерките – от репресивни те да станат възпитателни. Например, дете под 14 години, извършило общественоопасно деяние, трябва да се третира като дете в риск и спрямо него да си прилагат мерки за закрила, а не наказания.

Законът за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни е от 1952 г., днес децата са различни. И трябва да имаме различен подход към тях. В другите страни тези закони се наричат закони за закрила, за подкрепа, за благополучието. У нас законът се нарича борба!!! Борба с кого...!

В България за повече от 10 години са изградени около 30 сини стаи и сини зали в различни съдилища и в съдебни палати. Наистина, това е модерният, цивилизованият, щадящият начин да бъдат изслушвани деца, разпитвани деца, да бъдат събирани показания, които са важни за разкриването на едно престъпление. Но като омбудсман, гражданин, като юрист, трябва да кажа, че 10 години за един експеримент е прекалено дълго. Не е нормално сините стаи да продължават да са експеримент в България, при положение, че са практика във всяка нормална европейска държава. И мисля, че е крайно време това да стане норма, това да стане законова разпоредба. Радваме се, че тук е зам.-министърът на правосъдието д-р Стоянов. Наистина, въпросът е, кога новият закон ще бъде внесен в Министерския съвет и оттам в Народното събрание. Надявам се да не съм прекалила с вашето търпение, ще завърша с нещо, което ми се струва, че е важно да споделя с вас. Мъчно ми е, че днес в България си говорим за проблемите с децата, затова, как не успяваме да се справим и да ги защитим в много случаи, не си говорим за тяхното право на щастие. Защото, случва ми се да участвам в международни конференции, в много държави, една част от тези държави говорят именно за това - правото на детето на щастие. А ние днес не си говорим за това. Миналата седмица в Народното събрание имаше едно събитие с една капсула, в която трябваше институциите да поставят своите послания за децата след 10 години, когато приключва изпълнението на целите на хилядолетието на ООН, аз поставих в капсулата едно стъклено шише под формата на сърце с вода. Защото сърцето

е символ на доброто, на пулсиращата топлина и обич, а водата пречиства, има памет за думи и дела. И защото се надявам, след 10 години разговорът да е различен и тогава наистина да си говорим за това, как децата да бъдат по-щастливи. , а не по-сигурни.